

INFORMATOR O POLSKICH ORGANIZACJACH PODZIEMNYCH

Informator o polskich organizacjach podziemnych w latach 1939—1944, opracowywany przez Zakład Historii Polski w II wojnie światowej, ma zestawić w porządku alfabetycznym podstawowe wiadomości o polskich organizacjach konspiracyjnych działających w okresie II wojny światowej w Polsce.

W pojęciu „organizacje podziemne” mieszczą się zarówno organizacje wojskowe utworzone do walki z okupantem, jak przedwojenne stronnictwa działające w konspiracji, organizacje polityczne powstałe w czasie okupacji oraz agendy i instytucje powołane przez polskie władze podziemne.

Opis poszczególnego hasła w Informatorze winien w miarę możliwości zawierać następujące elementy: 1) nazwę organizacji — jej skrót i ewentualne zmiany, 2) kryptonimy i kryptogramy, których używała organizacja, 3) genezę powstania organizacji, jej zasięg terytorialny i okres istnienia, 4) rodzaj działalności — wypowiedzi programowe, 5) strukturę organizacyjną i głównych działaczy, 6) prasę (tytuły wydawnictw centralnych i ważniejszych terenowych). Wiadomości takie uzyskać można było przeważnie w odniesieniu do organizacji większych.

W przypadku licznych drobnych i krótkotrwałych organizacji, zwłaszcza regionalnych, często nie udało się ustalić nic więcej poza nazwą i przybliżonym terenem działania. W toku pracy wyłoniło się zagadnienie, o ile należy uwzględnić w Informatorze hasła odnoszące się do wydzielonych części czy formacji poszczególnych organizacji, zwłaszcza zaś tych, które odegrały istotną rolę w naszym życiu podziemnym, często wymienianych w prasie konspiracyjnej oraz w dokumentach, a których nazwy i zadania nie zawsze są jasne dla współczesnego badacza.

Zagadnienie to rozwiązano w ten sposób, że obok haseł głównych obejmujących wszystkie organizacje samodzielne Informator będzie zawierał hasła odsyłaczowe — nazwy ważniejszych części składowych czy formacji wydzielonych poszczególnych organizacji. Np. hasło Ludowe Straże Bezpieczeństwa znajdować się będzie w ciągu alfabetycznym i odsyłać do hasła: Bataliony Chłopskie, przy którym omówiono charakter i zakres działania tej formacji.

Drobne organizacje regionalne, co do których brak dokładnych danych, wymienione będą w odrębnej części Informatora.

Dane do Informatora gromadzone są z różnorodnych źródeł. Są to: kartoteka organizacji podziemnych zestawiona w latach 1946—1947 w Instytucie Pamięci Narodowej i uzupełniona następnie w Zakładzie Historii Partii; wydawnictwa krajowe (np. Komunikaty Dowództwa Głównego Gwardii Ludowej i Armii Ludowej, Warszawa 1959) i emigracyjne (np. *Polskie Siły Zbrojne*. T. 3. *Armia Krajowa*, Londyn 1950); wreszcie materiały archiwalne organizacji konspiracyjnych, policji i sądów niemieckich oraz prasa konspiracyjna.

Istotnym źródłem okazały się również relacje uzyskane od byłych działaczy ruchu oporu. Wyzyskano także dostępne wspomnienia, wzmianki i artykuły zamieszczone w wydawnictwach książkowych, czasopiśmach i prasie.

Zestawienie wiadomości, nieraz różniących się między sobą, wymagało krytycznej analizy, ażeby dać możliwie dokładne informacje. W przypadkach, kiedy nie udawało się tego osiągnąć, podawano odmienne wersje z zaznaczeniem źródeł,

z których zostały zaczerpnięte. W ten sposób powstała pierwsza redakcja Informatora. Została ona następnie rozesłana do instytucji naukowych oraz szeregu byłych uczestników ruchu oporu w celu uzgodnienia spraw niejasnych i spornych, dokonania uzupełnień i poprawek.

Otrzymane uzupełnienia, jak również materiały, które napłynęły w międzyczasie do Zakładu, pozwoliły przystąpić do opracowania drugiej redakcji.

Marek Getter